

IMIGRACJA POLSKA W METROPOLIACH AUSTRALIJSKICH

Tendencje do koncentracji ludności w ośrodkach miejskich stały się nader charakterystycznym zjawiskiem współczesnych ruchów migracyjnych we wszystkich krajach świata, a w krajach uprzemysłowionych w szczególności. W Australii ta tendencja jest stosunkowo niedawna, gdyż wystąpiła dopiero tuż przed II wojną światową, a rozwinęła się w pełni po wojnie.

Biorąc pod uwagę warunki naturalne Australii, małą gęstość zaludnienia (1,2 mieszkańca na 1 km²) i wielką koncentrację ludności w miastach (ponad 85^{0/0}), położonych z kolei głównie w strefie nadbrzeżnej przy prawie bezludnych obszarach środkowych, stwierdzamy, że siła ciążenia do miast jest ogromna.

Proces migracji do miast, a zwłaszcza do wielkich metropolii, daje się obserwować nie tylko wśród ludności urodzonej w Australii, lecz obejmuje także imigrantów przybyłych na ten kontynent po II wojnie światowej. Ci ostatni uważają bowiem życie w wielkich miastach — metropoliach za swego rodzaju awans społeczny, dające im większe możliwości startu w nowym środowisku a w związku z tym perspektywy wygodniejszego i łatwiejszego życia. Możliwości te wiążą z pracą w przemyśle. W takim układzie uwidacznia się wyraźna (zob. tabela I) korelacja między koncentracją ludności a koncentracją produkcji przemysłowej w ośrodkach metropolitalnych Australii¹.

Fakty te nabierają szczególnej wyrazistości i wymowy przy uwzględnieniu wielkich przestrzeni i dużych dysproporcji w zaludnieniu Australii.

Wśród 55 grup narodowościowych, wymienianych w spisach australijskich, znajduje się także ludność pochodzenia polskiego. Ogółem w 1966 r. — według statystyk australijskich — w metropoliach zamieszkiwało 47 881 osób urodzonych w Polsce. Tabela 2 podaje procent imigrantów polskiego pochodzenia w Australii mieszkających w miastach metropolitalnych w dwóch okresach spisowych (1954 i 1966 r.).

¹ Nazwę „metropolia” stosuje się odnośnie do stolic stanowych Związku Australijskiego bez względu na wielkość miasta.

TABELA 1

Koncentracja ludności i przemysłu w metropoliach australijskich²

Stan	Metropolia	% ludności	% stanowej produkcji przemysłowej
Australia Pd.	Adelaide	66	80,5
Wiktoria	Melbourne	65	80,2
Nowa Pd. Walia	Sydney	57	73,7
Australia Zach.	Perth	59	68,9
Queensland	Brisbane	43	53,2
Tasmania	Hobart	32	32,7

TABELA 2

Odsetek imigrantów polskiego pochodzenia mieszkających w metropoliach w stosunku do ogółu ludności polskiego pochodzenia w danym stanie w r. 1954 i 1966³

Metropolia	1954	1966
Melbourne	80,1	86,0
Adelaide	76,2	84,5
Brisbane	66,1	69,5
Sydney	60,2	77,9
Perth	47,8	58,8
Hobart	46,7	56,4
Canberra	—	98,6
Australia	68,8	77,7

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że w 1954 r. 68,8% a w 1966 r. 77,7% ludności urodzonej w Polsce i osiadłej w Australii mieszkało w stolicach poszczególnych stanów. Wielkości te nie odbiegają od średniego australijskiego wskaźnika ludności mieszkającej w metropoliach. Udział procentowy w grupie polonijnej w 1966 r. — w porównaniu z 1954 r. — wskazuje na rosnącą tendencję koncentracji Polaków w wymienionych miastach. Tabela 2 wskazuje również, że w 1954 r. występowało dość znaczne zróżnicowanie pod tym względem. Największy odsetek mieszkańców miast metropolitalnych w grupie polskich imigrantów notowano w stanie Wiktoria; w Melbourne, stolicy stanu, mieszkało bowiem ponad 80% ogólnej liczby polskich imigrantów w Wiktorii. Warto także

² S. Otok, *Regionalizacja ekonomiczna Australii*, Prace Uniwersytetu Warszawskiego nr 55, Warszawa 1971.

³ Census Population and Housing. 1954, 1966, Bureau of Census and Statistics, Australia.

dodać, że prawie 41% ogólnej liczby osób spośród imigrantów urodzonych w Polsce mieszkało w 1954 r. na terenie stanu Wiktoria. Najniższy odsetek z ogólnej stanowej liczby imigrantów urodzonych w Polsce miało Hobart, stolica Tasmanii. Wynika to z faktu, że zarówno warunki naturalne, jak i ekonomiczne tego stanu odbiegają znacznie od innych części Związku Australijskiego. Tasmania ma po Nowej Południowej Walii największy wskaźnik koncentracji imigrantów polskich w pozostałych miastach.

W 1966 r. najwyższy procent imigrantów polskich, zamieszkałych w stanie Wiktoria, znajdowało się nadal w Melbourne (86,0%), jeśli pominiemy Canberę, stolicę Związku Australijskiego (ze względu na niewielką powierzchnię dystryktu i niską liczbę mieszkańców ogółem). Przesunięcie w kolejności miast nie było.

Koncentracja imigrantów polskich w metropoliach australijskich staje się jeszcze bardziej wyrazista, gdy przedstawimy ją na tle innych grup narodowościowych zamieszkujących Australię. Zagadnienie to dla 1966 r. ilustruje tabela 3.

TABELA 3

*Wybrane grupy narodowościowe w metropoliach
(% ogółu danej narodowości w poszczególnych stanach)⁴*

Metropolie	Narodowości				
	polska	włoska	niemiecka	holenderska	jugosłowiańska
Sydney	77,9	73	63	61	65
Melbourne	86,0	83	75	58	77
Brisbane	69,5	32	50	55	41
Adelaide	84,5	87	76	69	73
Perth	58,8	67	57	65	49
Hobart	56,4	50	44	22	51
Australia	77,7	74	68	60	67

Podstawą wyboru odpowiednich grup narodowościowych był ich udział w strukturze narodowościowej Australii z pominięciem ludności anglosaskiej. Wysoki wskaźnik koncentracji imigrantów polskich w metropoliach jest faktem zaskakującym, gdyż — jak wynika z wcześniejszych badań J. Zubrzyckiego — większość emigrantów polskich pochodziła z terenów wiejskich i przed przybyciem do Australii pracowała w zawodach rolniczych⁵.

⁴ Census Population and Housing, pt 4, Bureau of Census and Statistics, Australia.

⁵ J. Zubrzycki, *Immigrants in Australia*. Melbourne 1960.

Jak wynika z tabeli 3, zbliżoną strukturę rozmieszczenia ludności posiadają Włosi, choć wszystkie przytoczone przykłady wykazują pewne podobieństwo. Najbardziej atrakcyjnymi miastami dla imigrantów są Melbourne i Adelaide, największe ośrodki przemysłu przetwórczego w Australii.

W strukturze zatrudnienia imigrantów polskich przeważa zdecydowanie przemysł (46% zawodowo czynnych), budownictwo i handel — po 10%. Taka struktura zawodowa znajduje swoje odbicie w rozmieszczeniu imigrantów polskich w poszczególnych dzielnicach metropolii. W zasadzie mieszkają oni we wszystkich dzielnicach miast metropolitalnych. Największa koncentracja ich występuje jednak w dzielnicach przemysłowych i handlowych.

W Melbourne są to dzielnice St Kilda (3 075 osób) i Caulfield (2 900) na południu miasta-dzielnice związane z wybrzeżem zatoki Port Phillip, oraz dzielnice: Sunshine (1 892), Footscray (1 002), Keilor (841), Broadmeadows (931) na zachodnim skraju miasta, Melbourne-City (773), Prahran (829) w centrum; w pozostałych dzielnicach zamieszkuje od 50 do 500 imigrantów polskich.

W Sydney największe skupiska imigrantów polskich znajdują się w zachodniej części miasta: Bankstown (1 832 osoby), Fairfield (1 444), Blacktown (1 241) oraz wzdłuż ujścia Port Jackson na wschodzie: Waverley (1 157), Sydney-City (960), Woollahra (712); w pozostałych dzielnicach od 50 do 300 osób.

W Adelaide 53% imigrantów polskich mieszka w trzech dzielnicach północno-zachodnich: Adelaide-City (1 301), w Enfield (1 211), Port Adelaide (749); w pozostałych dzielnicach liczba ich utrzymuje się w granicach od 50 do 300 osób.

W Brisbane nie notujemy tak wyraźnych dysproporcji w rozmieszczeniu imigrantów polskich. Najliczniej zamieszkują oni dzielnice centralne: South Brisbane (148 osób), Brisbane-City (118), North Brisbane (130), Normanby (122). Tam bowiem znajdują się ważniejsze zakłady przemysłowe i handlowe miasta. W pozostałych dzielnicach liczba imigrantów polskich kształtuje się poniżej 50 osób.

W Perth największa skupiska imigrantów polskich znajdują się w centralnej i północnej części miasta: Perth-City (881 osób), Perth Shire (529), Baywater (242). W pozostałych dzielnicach liczba Polaków jest mała — poniżej 100 osób.

W Hobart mieszka niewielu imigrantów polskich, przy czym wszyscy skupiają się w trzech dzielnicach: Hobart (453 osoby), Glenorchy (401) i Clarence (41).

W strukturze płci imigrantów polskich zamieszkałych w metropoliach zaznacza się zdecydowana przewaga mężczyzn. Zagadnienie to na tle da-

TABELA 4

*Struktura płci ludności metropolii według grup narodowościowych
(spis 1966 r.)⁶*

Metropolia	na 100 kobiet przypadało mężczyzn				
	ludność ogółem	polska	niemiecka	jugośł.	włoska
Sydney	97	140	130	147	114
Melbourne	98	130	124	141	107
Brisbane	96	150	125	230	107
Adelaide	96	154	110	130	106
Perth	96	127	113	139	100
Hobart	96	180	117	144	143

nych odnoszących się do ludności metropolii ogółem oraz wybranych narodowości przedstawia tabela 4.

Widoczne dysproporcje w grupie polskich imigrantów wynikają z przesłanek historyczno-politycznych. Na strukturze płci zawążył fakt, że wielka fala imigrantów polskich, jaka przybyła do Australii w latach 1947 - 1954, składała się głównie z mężczyzn, którzy opuścili obozy jeńcze, ze zdemobilizowanych żołnierzy walczących w armiach alianckich i osób zesłanych na przymusowe roboty do Niemiec lub Austrii. Uwzględniając pokolenie urodzone w Australii z obojga rodziców polskich i z małżeństw mieszanych, struktura płci Polonii australijskiej ulega bardzo znacznym zmianom.

Analiza danych spisu z 1966 r. pozwala stwierdzić, że proces naturalizacji ludności urodzonej w Polsce, a zamieszkałej w metropoliach au-

TABELA 5

Proces naturalizacji

Metropolia	% imigrantów polskich, którzy nie przyjęli do 1966 r. obywatelstwa australijskiego
Sydney	21,0
Melbourne	20,6
Brisbane	21,0
Adelaide	21,0
Perth	19,8
Hobart	23,0
Canberra	41,0
Średnio w metropoliach	24,0

⁶ Census Population and Housing, 1966, pt. 3-Birthplace, Bureau of Census and Statistics. Australia.

stralijskich, jest znacznie zaawansowany. Ilustruje to zagadnienie tabela 5 przedstawiająca procent mieszkańców metropolii pochodzenia polskiego, którzy jeszcze w 1966 r. nie posiadali obywatelstwa australijskiego.

Dla innych grup narodowościowych zamieszkujących australijskie metropolie procent ten w 1966 r. wynosił: Włosi — 60,8, Holendrzy — 52, Jugosłowianie — 52, Niemcy — 39, Rosjanie — 22, Węgrzy — 17, Czesi — 7,5.

Z ogólnej liczby 13 782 imigrantów polskich w Australii, którzy w 1966 r. nie posiadali obywatelstwa australijskiego, przypadało na:

Nową Pd. Walię	4 382 osoby, z tego 65 ⁰ / ₀	mieszkało w Sydney
Wiktorię	5 252	83 ⁰ / ₀ Melbourne
Queensland	815	68 ⁰ / ₀ Brisbane
Australię Pd.	1 611	82 ⁰ / ₀ Adelaide
Australię Zach.	960	57 ⁰ / ₀ Perth
Tasmanię	417	50 ⁰ / ₀ Hobart
Dystrykt Fed.	324	98 ⁰ / ₀ Canberra

Gdyby uwzględnić w badaniach czasokres przebywania w Australii, okazałoby się, że w wielu przypadkach brak obywatelstwa australijskiego podyktowany jest względami formalno-prawnymi. Tylko niewielki procent i to starszej imigracji polskiej nie posiada obywatelstwa australijskiego, uważając, iż nie jest to konieczne. Wszystkie dzieci urodzone z rodziców imigrantów traktowane są już — według prawa australijskiego — za równoprawnych obywateli australijskich. Stąd też duże trudności w dokonaniu precyzyjnej oceny stanu liczebnego tamtejszej Polonii.